

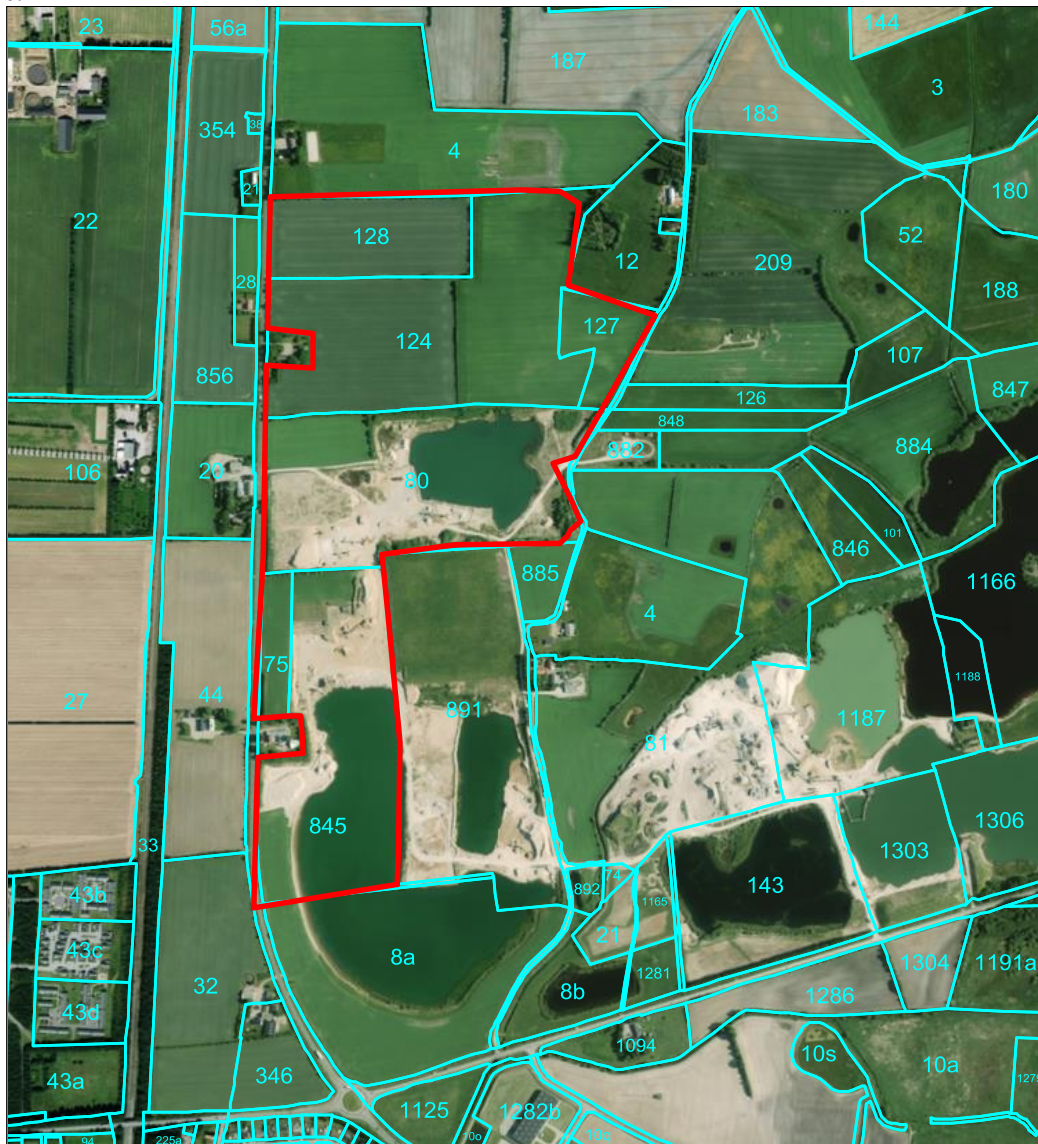
Kudsk & Dahl A/S
Vojensvej 7
6500 Vojens

Miljø og Råstoffer
Kontaktperson: Jens T. Vejrup
E-mail: jens.t.vejrup@rsyd.dk
Direkte tlf.: 23363614

Dato: 29-11-2017
Sagsnr.: 15/9627

TILLADELSE TIL ERHVERVSMÆSSIG INDVINDING AF SAND, GRUS OG STEN GÆLDENDE TIL DEN 31-12-2027

På matr. nr. 75, 80, 845 Lunderup, Rise og matr. 124, 127 og 128 Andholm, Ø. Løgum i Aabenraa Kommune.

Indholdsfortegnelse

Tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	2
Sagens baggrund.....	2
Ejerforhold.....	2
Vilkår for tilladelse til råstofindvinding	3
Efterbehandlingsvilkår	8
Generelle bestemmelser	10
Sikkerhedsstillelse	11
Tinglysning	11
Tilsyn	12
VVM-processen	12
Resumé af VVM-redegørelsen for Dybvad Grusgrav	13
Ansøgningsprocessen	19
Ansøgning – udtalelser og tilladelser.....	19
Partshøring.....	24
Høring af Aabenraa Kommune vedr. fastsættelse af efterbehandlingsvilkår	24
Klagevejledning	25
Bilag 1. – Tilladt indvindingsområde	27
Bilag 2 – Kort over indretning af indvindingsområdet	28
Bilag 3 – Kort over graveetaper	29
Bilag 4 – Kort over efterbehandlingsplan	30
Bilag 5 – Grave- og efterbehandlingsplan, Enbicon 2017	31

Tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer

Region Syddanmark meddeler tilladelse til, at der indvindes 200.000 m³ sand, grus og sten årligt på matr. nr. 75, 80, 845 Lunderup, Rise og matr. 124, 127 og 128 Andholm, Ø. Løgum i Aabenraa Kommune.

Tilladelsen til erhvervsmæssig råstofindvinding er meddelt i henhold til råstoflovens § 7 stk. 1, og den er betinget af vilkårene på de følgende sider.

Sagens baggrund

Der har igennem en længere årrække været indvundet råstoffer i området, og der er fortsat råstoffer som ikke er udvundet i området.

Arealerne efterbehandles til naturområder og søer. Der er ikke tilladelse til modtagelse af jord til arealer. Der indvindes fra syd mod nord, både over og under grundvandsspejlet. Det betyder at oplag og forarbejdningspladsen flyttes mod nord. Der vil være adgang til området via den eksisterende adgangsvej fra Ribevej. Der er udarbejdet en VVM redegørelse for det ansøgte område, idet det samlede areal er over 25 ha, og dermed omfattet af VVM bekendtgørelsens bilag 1.

Ejerforhold

Ifølge tingbogen er der følgende ejere af området:

Matr. nr. 75 Lunderup, Rise; Lone og Jørgen Romme, Ribevej 16, 6230 Rødekro
Matr. nr. 80 Lunderup, Rise; Jørgen Ludvigsen, Ribevej 15, 6230 Rødekro
Matr. nr. 845 Lunderup, Rise; Harald Toft, Ribevej 9, 6230 Rødekro
Matr. nr. 124 Andholm, Ø. Løgum; Harald Toft, Ribevej 9, 6230 Rødekro
Matr. nr. 127 Andholm, Ø. Løgum; Harald Toft, Ribevej 9, 6230 Rødekro
Matr. nr. 128 Andholm, Ø. Løgum; Jørgen Ludvigsen, Ribevej 15, 6230 Rødekro

Region Syddanmark skal give accept til at indvindingen sættes i gang. Arbejdet med at rømme overjord og indvinde må ikke påbegyndes før følgende forudsætninger er opfyldt:

- **Klagefristen** skal være udløbet. Evt. klager over tilladelsen har som udgangspunkt opsættende virkning. Derfor kan tilladelsen ikke udnyttes før alle klagemuligheder er udtømt.
- **Sikkerhedsstillelse.** Der skal være stillet en økonomisk sikkerhed for efterbehandlingen af graveområdet, og den forudsatte sikkerhedsstillelse skal foreligge i form af et dokument udstedt af råstofindvinderens pengeinstitut el. lign. over for Region Syddanmark.
- **Godkendelse af VVM-redegørelse.** Inden den endelige råstoftilladelse kan meddeles skal VVM-redgørelsen for Andholm grusgrav være godkendt af Regionsrådet i Region Syddanmark.

Øvrige tilladelser og/eller dispensationer i forbindelse med råstofindvindingen, som ikke er nævnt i denne tilladelse skal indhentes separat.

Vilkår for tilladelse til råstofindvinding

Drift

1. Tilladelsen er gældende indtil 31-12-2027, hvor tilladelsen udløber. Såfremt indvindingen ikke er færdig, kan der søges om en ny tilladelse.
2. Der må årligt indvindes 200.000 m³ sand, grus og sten, heraf ca. 135.000 m³ under grundvandspejlet.
3. Råstofgravens driftstider er:
  - a. Gravemaskiner, transport- og oparbejdningsanlæg: mandag til fredag kl. 07.00 til kl. 17.00
  - b. Udlevering og læsning kan dog ske i tidsrummet: mandag til fredag kl. 06.00 til kl. 17.00.
  - c. I enkeltstående tilfælde kan det være nødvendigt at afvige fra de generelle åbningstider. Dette må kun ske med accept af Region Syddanmark.
4. Til råstofindvinding, herunder behandling af materialerne, må kun anvendes de i ansøgningen angivne maskiner. Afvigelser herfra kan kun ske efter aftale med Region Syddanmark.
  - 1 wiremaskine
  - 1 rundsorterer
  - 2 gummihjulslæssere
  - 1 hydraulisk gravemaskine
  - 1 vaskeanlæg
  - 1 powerscreen
  - 1 doseringsanlæg
  - 3 generatorer
5. Etableringen af støjvolde mv. sker i en med Region Syddanmark nærmere aftalt periode på 14 dage. Naboerne informeres om denne etablering mindst 14 dage forinden.
6. Forudsætningerne i VVM-redegørelsens støjredegørelse skal overholdes. Herunder maksimal læsning af 10 lastbiler i perioden kl. 06.00 til kl. 07.00.
7. Efter etableringsfasen må det ækvivalente støjniveau fra indvindingsområdet i driftssituationen ikke overstige følgende værdier målt/beregnet ved nærmeste nabobebyggelse:

Dage	Tidsrum	Støjniveau
Mandag – fredag	07.00 – 17.00	55 dB (A)
Mandag – fredag	17.00 – 22.00	45 dB (A)
Lørdag	07.00 – 22.00	
Søn- og helligdage	07.00 – 22.00	
Mandag – fredag	22.00 – 07.00	40 dB (A)
Lørdag	22.00 – 07.00	
Søn- og helligdage	22.00 – 07.00	
Andre tidspunkter		Lukket

Det maksimale støjniveau må i alle dage i tiden fra kl. 22.00 (06.00) til kl. 07.00 ikke overstige 55 dB (A) målt/beregnet ved nærmeste nabobebyggelse.

Hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet, skal virksomheden ved målinger eller beregninger dokumentere at ovenstående støjgrænser overholdes. Udgifterne hertil afholdes af virksomheden. Nævnte målinger/ beregninger skal udføres og rapporteres som ”Miljømåling – ekstern støj” i henhold til gældende lovgivning, og skal udføres af et laboratorium eller person, som er godkendt til dette af Miljøstyrelsen.

Målingernes/beregningernes samlede ubestemthed må for stationære kilder højst være på 3 dB (A) og for mobile kilder højst 5 dB (A).

Viser målingerne/beregningerne, at virksomheden overskrider grænseværdierne, skal virksomheden lade foretage afhjælpende foranstaltninger.

Støj fra til- og frakørende lastvogne mv. skal begrænses mest muligt. Køretøjer må, på råstofgravens areal, ikke holde med motoren i gang, med mindre læsning gør det påkrævet.

8. Der må ikke opstå støvgener uden for råstofgravens areal. Konstateres støvgener, der kan henføres til virksomhedens drift, skal der træffes foranstaltninger til nedbringelse af generne.
9. Muld og overjordsdepoter skal placeres således, at der ikke kan ske sammenblanding med andre materialer.
10. Hvis der sker skader på skel eller evt. levende hegn er indvinder forpligtet til at udbedre skaderne med mindre andet er aftalt med lodsejer(ne) og godkendt af Region Syddanmark.
11. Arealet, hvorpå der indvindes, må ikke overstige 18 ha. Der skal ske en løbende efterbehandling af afgravede områder i samme takt som indvindingen skrider frem. Ved graveområdet forstås områder, hvor muld og overjord er fjernet og gravning er påbegyndt.
12. Råstofindvindingen skal tilrettelægges og udføres i overensstemmelse med etaperne beskrevet i

bilag 3 og detaljerne beskrevet i bilag 5. Eventuelle ændringer i graveplanen skal godkendes af Region Syddanmark.

13. Region Syddanmark skal til enhver tid holdes underrettet om, hvem der forestår indvindingen.

14. Personalet skal være bekendt med vilkårene i denne tilladelse samt den til en hver tid gældende grave- og efterbehandlingsplan.

Afstandskrav og jordvolde

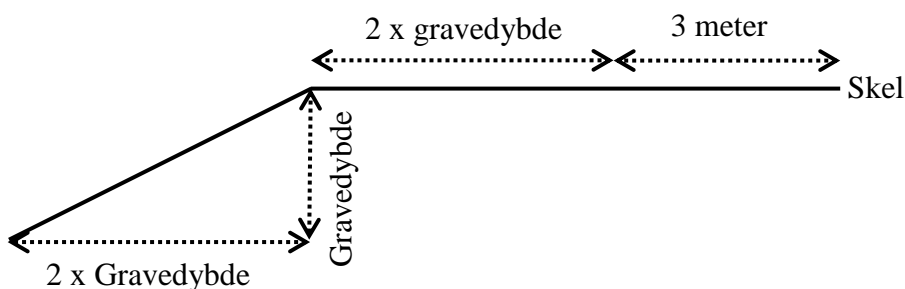
15. Grænsen for det område der må graves i, skal sættes af i marken efter nærmere aftale med Region Syddanmark. Pælene til afmærkning mv. må ikke fjernes, og skal sikres, så de ikke bliver beskadiget. Det kan f.eks. ske med betonringe.

16. Der kan etableres jordvolde langs Andholmvej i forhold til støj og sikkerhed.

- Jordvoldens fod må ikke placeres nærmere end normalt 3 meter fra vej- eller naboskel.
- Jordvoldens hældning må ikke udgøre en risiko for nedskridning.
- Jordvolden skal have en højde på minimum 3 meter.
- Jordvoldene skal blive liggende i hele indvindingsperioden, og jordvoldene må ikke fjernes uden accept fra Region Syddanmark.

17. Der må der ikke graves nærmere end 3 meter fra privat vej, naboskel og hegn. Der må efter de 3 meter ikke graves under et skråningsanlæg på 1:2, jf. principskitzen.

Principskitse for gravning med anlæg 1:2 nær vej, hvor vejmyndigheden ikke har meddelt dispensation for de generelle afstandskrav.

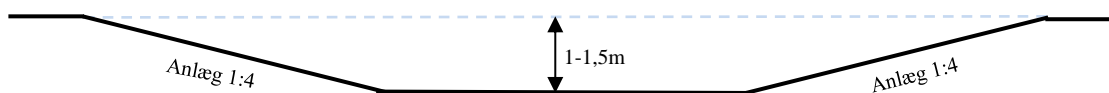

18. Der må ikke graves nærmere end 3 meter fra offentligt vejskel. Der må efter de 3 meter ikke graves under et skråningsanlæg på 1:2.
19. Der må ikke graves nærmere end 25 meter fra grundmurede bygninger. Der må efter de 25 meter ikke graves under et skråningsanlæg på 1:2.
20. Graves der stejlere end i vilkår 17 til 19 skal afstanden til skel tillægges 1 x gravedybden.
21. Tilladt gravedybde er til forekomstens bund under forudsætning af at skråningsanlæg ikke overskrides.

Tudseskrab

22. Der skal hvert år senest 1. marts etableres 3 selvstændige tudseskrab indenfor det aktive indvindingsområde, som er fugtige i forårsperioden. Tudseskrabene må ikke fjernes inden 1. oktober samme år. Udformningen fremgår af principskiten.

Principskitse for etablering af lavvandet forårssø (tudseskrab)

Der skal efterlades en lavvandet forårssø, for at sikre, at bestanden af bilag IV-arten strandtudse kan opretholde sin økologiske funktionalitet i området. Søens størrelse kan variere mellem 300-500 m².

Vej og trafik

23. Indkørsel til råstofgraven må kun ske fra Ribevej til matr. 80, jf. bilag 2.
24. Det er ikke tilladt at etablere andre adgangsveje til indvindingsområdet.
25. Adgangsvejens hældning skal være således, at der ikke ledes vand og sand fra adgangsvejen ud på offentlig vej.
26. Adgangsvejen skal renholdes.

27. Selve overkørslen skal fjernes efter endt indvinding, medmindre vejmyndigheden giver tilladelse efter anden lovgivning.

28. Adgangsvejen skal uden for åbningstiden være aflåst/afspærret med bom eller kæde.

Forureningsforebyggelse

29. Den der udnytter tilladelsen, skal drage omsorg for, at grundvandet ikke forurenes af oliespild fra maskiner, og eventuelle brændstoftanke og for, at gravearbejderne ikke forårsager ødelæggelse eller beskadigelse af vandforsyningen i området.

30. Alt arbejde med miljøfremmede stoffer skal ske i henhold til de gældende regler.

31. Tankning, olieskift og lignende af grave- og læsemaskiner samt dumpere og andre selvkørende maskiner skal foregå uden for selve gravearealet. Olieskift, vask med videre skal her finde sted på et godkendt, befæstet areal. Det samme gælder så vidt muligt for service og reparation.

32. Sorteringsanlæg, generatorer og andre mere stationære anlæg kan tankes fra en entreprenørtank, der medbringes ved hver tankning. Tankanlægget skal være indrettet så spild undgås, og tankning skal foregå under konstant tilsyn.

33. Køretøjer og andre maskiner skal holdes i god stand, så der ikke forekommer oliedryp.

34. Tanke, beholdere og tankanlæg med olieprodukter, benzin og lignende skal opbevares forsvarligt uden for selve gravearealet i aflåst container med spildbakke, så der ikke er risiko for forurening af jord og grundvand eller regn- og spildevandssystemer. Opsætning af olietanke skal anmeldes til kommunen.

35. Bortskaffelse af affald skal ske i henhold til Aabenraa Kommunes Regulativ for affald.

36. Der må ikke deponeres affald eller andet, der kan forurene grundvand, jord og undergrund i grusgraven.

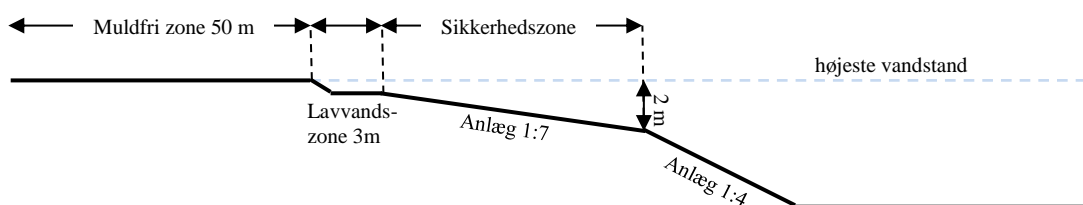
37. Der må ikke foretages afbrænding i grusgraven.

Efterbehandlingsvilkår

38. Efterbehandlingen skal ske efter den godkendte efterbehandlingsplan, beskrevet i bilag 5. Alle ændringer i efterbehandlingsplanen skal godkendes af Region Syddanmark.
39. Efterbehandlingsarbejdet skal påbegyndes og gennemføres så tidligt, som det under hensyn til råstofgravens drift er praktisk muligt.
40. Der skal stilles en sikkerhed for gennemførelsen af efterbehandlingen, jf. afsnittet sikkerhedsstillelse. Region Syddanmark kan kræve sikkerhedsstillelsen forhøjet, hvis det findes nødvendigt på grund af ændringer i efterbehandlingsplanen og/eller andre forhold. Sikkerheden skal gælde til efterbehandlingen er udført og godkendt af Region Syddanmark.
41. Hele indvindingsområdet skal overordnet set efterbehandles til naturformål med store og mindre søer, jf. bilag 4. Detaljerne for efterbehandling fremgår af bilag 5.
42. Der må ikke anvendes gødning eller pesticider på de reetablerede arealer.
43. De store søer skal efterlades med lavtvandsområder langs kanten, og udformes med tanger/vig, for at undgå erosion.
44. De store søer skal efterbehandles på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde langs søbredden, jf. principskitsens vilkår a til i.

Principskitse for efterbehandlingen af en gravesø

- a. Søen skal anlægges med jævnt skrånende bund og bredder. Hældningen må ikke være stejlere end 1:7 indtil 2,0 m dybde (sikkerhedszone).
- b. Langs søbredden i vandet skal der af sikkerhedsmæssige årsager etableres en 3,0 m bred og ikke over 1,0 dyb lavvandszone. Den må ikke udføres af, eller beklædes med hverken overjord eller muld.
- c. Søbreddens længde skal gøres så lang som muligt, så den bugter sig med mange næs og vige.
- d. I søens vindfølsomme sider skal der udlægges sten for at undgå erosion af kanterne.
- e. Der udlægges en mindst 50 meter bred muldfri zone omkring den efterbehandlede gravesø for at sikre

vandkvaliteten i søen og ønsker om et højt naturindhold i søen. Bræmmen regnes fra søens højeste vandstand. Bræmmen må fremover ikke jordbehandles, dyrkes, gødes eller sprøjtes, men skal henligge som et naturareal.

- f. Der må ikke opsættes anden form for hegn end kreaturhegn.
- g. Eventuelle øer må ikke dannes ved opfyldning med opgravet materiale, men kan etableres ved at lade mindre partier stå uafgravet.
- h. Der må ikke laves forbindelse mellem sø og vandløb, heller ikke via dræn.
- i. Der må ikke udsættes ænder, fisk, eller andre dyr i søen, og der må ikke fodres i eller nær søen.

- 45. Der skal etableres mindst 6 tudseskrab med et areal mellem 100 m² og 400 m² i nærheden af eng/græsningsarealer. Der må ikke ske tilplantning omkring tudseskrabene. Den omtrentelige placering fremgår af bilag 4 og nærmere beskrevet i bilag 5.
- 46. Der skal etableres 2-3 strækninger på hver 15 meter med mindst 3,5 meter høje stejle skrænter til digesvaler, isflugl og overvintring for strandtudser. Skrænterne skal placering i områder, hvor det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt.
- 47. Langs Ribevej må der ikke ske efterbehandling nærmere end 3 meter fra vejskel. Herefter må anlægget ikke være stejlere end 1:4.
- 48. Forinden større efterbehandlingsarbejder påbegyndes, skal Region Syddanmark underrettes herom, således at evt. tvivlsspørgsmål omkring efterbehandlingens udførelse kan afklares.
- 49. Fjernes eller beskadiges beplantning i skel skal en tilsvarende beplantning etableres som en del af efterbehandlingsarbejdet.
- 50. Graveområdet skal umiddelbart efter gravearbejdets afslutning ryddes for alle i tilknytning til råstofindvindingen opførte bygninger eller andet oplag, der virker skæmmende i naturen.
- 51. Såfremt tilladelsen inddrages i medfør af Råstoflovens § 11, indtræder efterbehandlingsforpligtelsen omgående.
- 52. I tilfælde af gravning på tilgrænsende ejendomme kan Region Syddanmark på et hvilket som helst tidspunkt, under som efter gravningens afslutning, forlange gennemgravning og efterbehandling af skelområdet, således at hele forekomsten udnyttes, og således at der ikke står en vold tilbage mellem ejendommene.
- 53. Alle vilkår vil blive aflyst ved godkendelse af efterbehandlingen med undtagelse af vilkår 41 og 43.

Generelle bestemmelser

Følgende gælder i øvrigt efter loven:

Tilladelsen kan tilbagekaldes af Region Syddanmark i tilfælde af grov eller gentagen overtrædelse af vilkår, eller efter lovgivningen i øvrigt.

Tilladelsen bortfalder, såfremt råstofindvindingen ikke er begyndt senest tre år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år.

Vilkårene er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet og uanset om der sker tinglysning.

Region Syddanmark kan på et senere tidspunkt fastsætte yderligere vilkår eller foretage ændringer af allerede stillede vilkår, såfremt dette måtte vise sig nødvendigt

Findes der under indvindingen grave, gravpladser, bopladser, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder, skal fundet straks anmeldes til Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev. Indvindingen skal standses i det omfang den berører fortidsmindet.

I tilfælde af at en virksomhed, som foretager indvinding, går konkurs eller i betalingsstandsning m.v., er såvel ejendommens ejer som den, der driver virksomheden, forpligtiget til straks at underrette Region Syddanmark.

Tilførsel af såvel forurenede som uforurenede jord til råstofgrave og tidligere råstofgrave er forbudt, jf. Jordforureningslovens § 52.

Der må i henhold til bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle ikke ødelægges reder og ynglesteder med æg og yngel og der forbydes indsamling af æg. Desuden fremgår det, at i perioden:

- 1. februar – 31. juli må kolonirugende fugles redetræer ikke fjernes
- 1. februar – 31. august må rovfugles og uglers redetræer,
- 1. november – 31. august må hule træer med spættehuller ikke fældes.
- 1. april – 31. august må digesvalereder ikke ødelægges

Resultater af råstofboringer eller prøveboringer i jorden skal indberettes til GEUS inden tre måneder efter udførelsen. Indberetningen skal ske på særlige skemaer, jf. råstoflovens § 28, stk. 1.

Der skal betales råstofafgift ved indvinding af naturbundne råstoffer, jf. lov nr. 1408 af 21. december 2005 om ændring af lov om afgift af affald og råstoffer.

Tilladelsen fritager ikke indehaveren af tilladelsen for ansvar over for tredjemand efter sædvanlige naboretlige regler.

Erstatningsansvar for eventuelle skader opstået som følge af indvindingen påhviler vedkommende, der udnytter tilladelsen, efter de almindelige erstatningsregler.

Sikkerhedsstillelse

Kudsk & Dahl A/S har stille en sikkerhed til sikring af efterbehandlingsarbejderne på kr. 2.000.000 indeks 145,8 K2, 2006 på matr. 80 og 845 Lunderup, Rise.

Det er Regionens vurdering, at den nuværende sikkerhedsstillelse er tilstrækkelig, men der skal fremsendes en opdateret sikkerhedsstillelse til Regionen, som omfatter matr. nr. 75, 80, 845 Lunderup, Rise og matr. 124, 127 og 128 Andholm, Ø. Løgum i Aabenraa Kommune på kr 2.500.000 indeks 103,91; 15. juni 2017.

Der skal fremsendes en sikkerhedsstillelse til Region Syddanmark, inden tilladelsen kan tages i brug.

Sikkerhedsstillelsens størrelse afhænger af, at det aktuelle gravefelt ikke overstiger 18 ha og kan reguleres, når Region Syddanmark skønner dette nødvendigt af hensyn til ændringer i prisniveau, graveplan, efterbehandling eller lignende.

Sikkerhedsstillelsen skal årligt indeksreguleres pr. 1. april efter Danmarks Statistiks reguleringsindeks for jordarbejder. Sikkerhedsstillelsen reguleres efter foregående års indeks for 4. kvartal.

Sikkerhedsstillelsen skal være gældende indtil efterbehandlingsarbejdet er afsluttet og godkendt af Region Syddanmark, idet sikkerhedsstillelsen først da vil kunne frigives.

Tinglysning

Vilkårene er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet og uanset om der sker tinglysning. Vilkårene om efterbehandling skal efter reglerne tinglyses på ejendommene, når klagefristen er udløbet. Tinglysningen sker i medfør af Råstoflovens § 10, stk. 6 med Region Syddanmark som påtaleberettiget.

Indvinder skal efter loven betale tinglysningsgebyret. Når tinglysningen er sket, sender Regionen en regning for udlagt tinglysningsgebyr.

Tilsyn

Region Syddanmark er tilsynsmyndighed i forhold til, at vilkårene i tilladelsen overholdes, jf. Råstoflovens § 31, stk. 1. Tilsynsmyndigheden kan meddele påbud om, at et ulovligt forhold skal lovliggøres inden for en nærmere fastsat frist, jf. Råstoflovens § 31, stk. 3. Tilsynsmyndigheden kan, såfremt et påbud ikke efterkommes indenfor den fastsatte frist, lade de påbudte foranstaltninger udføre for den ansvarliges regning.

VVM-processen

Ansøgningens areal omfatter mere end 25 ha og derfor stilles der krav om udarbejdelse af en VVM redegørelse (Vurdering af Virkninger på Miljøet)

Region Syddanmark gennemførte en VVM-screening af det oprindelig projekt og meddelte ansøger at der skulle udarbejdes en VVM-redegørelse med fokus på natur og miljø-forhold, samt kummulative forhold. På baggrund af Regionens afgørelse revurderede ansøger projektet og der blev udarbejdet en VVM-redegørelse for et større område.

VVM-redegørelsen beskriver og vurderer det påtænkte projekts væsentligste indvirkninger på miljøet, både direkte og indirekte, med baggrund i kravene til indhold efter VVM bekendtgørelsens bilag 4. Reglerne sikrer, at projekter der må antages at kunne påvirke miljøet væsentlig, kun kan realiseres på baggrund af en VVM-redegørelse der har været i offentlig høring.

Der er i råstofindvindingstilladelsen stillet vilkår, der tager hensyn til de konkrete miljøpåvirkninger, som råstofindvindingen medfører.

Lovgrundlaget

Efter udarbejdelse og høringer af VVM redegørelsen, skal der udarbejdes en tilladelse til projektet. I henhold til § 8 i VVM bekendtgørelse erstattes en VVM tilladelse af en tilladelse efter §7 i råstofloven.

VVM-processen er igangsat under den tidligere VVM-lovgivning, og er dermed omfattet af overgangsbestemmelserne.

Formålet med en VVM proces er at give det bedst mulige grundlag for både en offentlig debat og for den endelige beslutning om projektets realisering. VVM-redegørelsen skal tilvejebringe tilstrækkelig viden til at vurdere projektets virkninger på miljøet og beskrive, hvordan man kan begrænse eller undgå eventuelle negative effekter på miljøet.

Høringer

Der har været indkaldelse af ideér og forslag i forbindelse med udarbejdelsen af VVM-redegørelsen i perioden 22. november 2016 til den 4. januar 2017. Den endelige VVM-redegørelse har været i 12 ugers offentlig høring i perioden fra den 23. juni 2017 til den 15. september 2017. Den endelige VVM-redegørelse blev vedtaget af regionsrådet den 30. oktober 2017.

Resumé af VVM-redegørelsen for Dybvad Grusgrav

Råstofindvindingen

Virksomheden Kudsk & Dahl A/S ønsker at udvide sin tilladelse til råstofindvinding med et areal på 45,3 ha. Dette areal omfatter, sammen med den eksisterende råstofindvinding, Matr. nr. 75 Lunderup, Rise ejet af Lone og Jørgen Romme, Ribevej 16, 6230 Rødekro, matr. nr. 80 Lunderup, Rise og 128 Andholm, Ø. Løgum ejet af Jørgen Ludvigsen, Ribevej 15, 6230 Rødekro, matr. nr. 845 Lunderup, Rise og matr. 124 og 127 Andholm, Ø. Løgum ejet af Harald Toft, Ribevej 9, 6230 Rødekro. Det ansøgte graveområde vurderes, at indeholde omkring 4,45 mio. kubikmeter udnyttelige sand-, grus- og stenressourcer. Der er ansøgt om at kunne indvinde ca. 200.000 m³/år, heraf 135.000 m³/år under grundvandsspejlet. Der forventes ikke at øge indvindingsmængden i forhold til i dag, men alene forlænge den periode, hvor der indvindes råstoffer fra graven med 10-15 år. Der har tidligere være gravet råstoffer over grundvandsspejl på matr. nr. 80.

Området er af stor betydning for råstofforsyningen til det sønderjyske område. Forekomsten gennemgår en række sorteringer for efterfølgende at blive blandet i henhold til gængse ønsker fra kunderne. Forekomsten spænder således bredt, og er velegnet til såvel tilslag til beton som anlægsmaterialer. Stenindholdet er op til 34 %. Der graves til en dybde på 16 meter under terræn heraf op til 12 meter under grundvandspejlet. Råstofindvindingen består af flere trin. Det første trin omfatter afrømning af mulden til depot og til jordvolde til støjdemning omkring ejendommene på Ribevej.

På arealet graves råstofferne over vandspejl med læssemaskine og råstoffer under vandspejl med wiremaskine.

Råstofferne sorteres og knuses i sortéranlæg og knuser, og der opbygges stakke af produkter i det centrale arbejdsområde i grusgraven. Produktionsanlægget vil under hele indvindingen være på den nuværende placering på matrikel nr. 80. Derfra læses råstofferne på lastbilerne, der ankommer til graven for at afhente råstofferne. Der anvendes ikke brovægt, men foretages afvejning af råstofferne v.h.a. vægte på gummigeden, hvor læsset vejes og registreres, hvorefter lastbilen igen via Ribevej forlader Dybvad Grusgrav. Efter endt indvinding vil størstedelen af området henligge vanddækket (70-85 % af arealet). Arealer over vandspejl efterbehandles til lysåben, næringsfattig natur. Dette omfatter bl.a. minimal udlægning af muld på afgravede arealer og efterfølgende driftsmæssigt uden landbrug eller skovbrug og uden brug af gødning og pesticider.

Trafik

Der er i dag en årlig afsætning i størrelsesordenen op til 200.000 m³. I øjeblikket ligger niveauet typisk på 40-60 ekspeditioner (men undtagelsesvist op til 100 ekspeditioner) pr. dag over ca. 225 arbejdsdage om året. Det ansøgte projekt vil forventeligt ligge i eksakt samme niveau og udvidelsen af Dybvad Grusgrav vil derfor ikke medføre mere trafik i området end der allerede er i området i dag.

Selv om den tunge trafik udgør en betydelig del af den tunge trafik ad Ribevej bliver miljøpåvirk-

ningen begrænset. Ud- og indkørsel sker i dag til Ribevej vest for det ansøgte areal. Omtrent 60 % af materialerne køres i dag mod E45 for videre transport mod nord eller syd, ca. 20 % køres til Aabenraa og de øvrige 20 % fordeles ad det øvrige vejnet. Fra Ribevej kan der køres mod nord ad Ribevej (Rute 24). Alternativt køres mod syd, via rundkørslen sydvest for området, med videre kørsel mod vest ad Hellevadvej (rute 429) eller mod syd og øst ad Ribevej. Fra sydlige del af Ribevej kan der enten ske frakørsel til E45 ved afkørsel 70, hvor der sker transport mod både nord og syd ad motorvejen eller der kan fortsættes ad Bodumvej, som skifter navn til Løgumklostervej, hvor der blandt andet kan ske tilkørsel af materialer til Aabenraa-området. Ribevej og Bodumvej er begge facadeløse. Kun på Ribevej frem til afkørsel 70 på E45 og i retning af Hellevadvej (rute 429) og med afkørsel fra denne til Nr. Hostrupvej vil der ske gennemkørsel af boligområder. Alle sidstnævnte veje er overordnede veje, som er indrettet til tung og gennemkørende trafik. Det vurderes, at trafikken ikke vil benytte det lokale vejnet i en grad som adskiller sig fra de eksisterende forhold. Dvs. at mindre lokalveje kun vil benyttes i det omfang det drejer sig om lokale mål.

Adgangen til Ribevej vil alene ske fra eksisterende udkørsel. Der er ikke andre eksisterende eller planlagte udkørsler fra graveområde.

Støj

Støjen fra råstofindvindingen kommer dels fra forberedelse af arealer til råstofindvinding (afrømning af muld og overjord) og arbejdet i selve råstofgraven, og dels fra lastbilernes kørsel på offentlig vej.

Der er udarbejdet en særskilt støjrapport for den ansøgte råstofindvinding, hvor der med baggrund i støjtal fra tilsvarende materiel, som der forefindes i råstofgraven, er foretaget en støjberedning af disses samlede bidrag til støjpåvirkning af omgivelserne. Der er foretaget beregninger for 12 ejendomme beliggende nærmest det ansøgte areal.

Beregningerne viser, at Kudsk & Dahl A/S overholder de vejledende støjgrænser med god margin, under forudsætning af at der løbende etableres støjvolde mod Ribevej og nærmeste ejendomme langs denne. Der er med baggrund i beregningerne således ikke påvist noget behov for at der skal etableres yderligere afværgeforanstaltninger ud over støjvoldene for at kunne overholde gældende støjkrav. Beregninger af de kumulerede støjeffekter viser, når denne beregnes sammen med graveaktiviteterne i Nymølle Stenindustri råstofindvinding, at den samlede støjbelastning for ejendommene langs Ribevej primært bestemmes af bidraget fra Kudsk & Dahls graveaktiviteter.

Skulle der mod forventning vise sig støjmæssige problemer, vil det være muligt at etablere yderligere jordvolde langs f.eks. skel til kritisk berørte naboer. Der er allerede etableret støjvolde på udvalgte strækninger langs Ribevej.

Luft og støv

De årlige emissioner ændres ikke fra situationen i dag og til indvinding fra den udvidede råstofgrav. Da emissionerne forekommer i det åbne land vil der ske en hurtig spredning, og det vurderes at emissionerne kun medfører en ubetydelig påvirkning af den lokale luftkvalitet.

Støv fra arbejdet i grusgraven vurderes ikke at medføre væsentlige gener ved boligerne i området, da

de vil ligge i så stor afstand, at størstedelen af støvet vil være afsat i terræn, vegetation og ikke mindst på de store vandflader i området. Den største gene vurderes at komme fra det støv og mudder, som lastbilerne trækker med sig ud på det offentlige vejnet. Ved vanding af grusgraven og hyppig vanding og fejning af den befæstede indkørsel vil generne kunne minimeres.

Plante og dyreliv

Nærmeste Natura 2000-områder er N96 Bolderslev Skov og Uge Skov, der ligger ca. 8 km. syd for det ansøgte areal og N92 Pamhule Skov og Stevning Dam, som ligger ca. 14,5 km nord for det ansøgte areal. Alene af afstandsmæssige grunde vil der ikke være risiko for påvirkninger af naturtyperne, for hvilke områderne er udpeget at beskytte. Der er derfor ikke vurderet behov for en særskilt Natura 2000-konsekvensvurdering i henhold til bestemmelserne i bekendtgørelse om afgrænsning og administration af internationale beskyttelsesområder.

Arealerne for udvidelsen af råstofgraven er hovedsageligt landbrugsområder med overvejende almindelige arter tilknyttet denne landskabstype. Der findes ingen beskyttede naturtyper inden for det ansøgte område. I tilknytning til nuværende og omkringliggende færdiggravede arealer findes der dog en række fåtalligt ynglende fuglearter herunder Lille Præstekrave, som yngler med flere par den for graveområdet, og Havørn, der ikke yngler inde i området, men jager fugle og fisk i de tidligere gravesøer. Området er i vinterhalvåret af stigende betydning som overnatningsområde for gæs, gulnæbbede svaner og måger og ved yderligere øgning i antallet af søer vil denne betydning forventes at stige yderligere.

Graveområdet rummer en god bestand af bilag IV-arten Strandtudse, som yngler på flere lokaliteter inden for Kudsk & Dahl A/S' og Nymølle Stenindustriens grusgrave. Arten er i høj grad knyttet til de lysåbne og dynamiske landskaber i graveområdet og med den fremlagte efterbehandling, hvor der i det samlede graveområde efterlades mindst 12-14 ynglelokaliteter og et stort område med andre velegnede leve- og overvintringsområder, vurderes aktiviteten i både driftsfase og efter ophørt drift at have en positiv effekt på områdets økologiske funktioner for Strandtudse.

I dag rummer området ikke skovpartier, levende læhegn eller træer i øvrigt med mulighed for sprækker og revner, som udgør velegnede yngle- og/eller sovepladser for flagermus. Bygninger i området kan for visse arter også fungere som yngle-/raste-/overvintringsplads, men der skal ikke foretages nedrivning af bygninger i forbindelse med projektet. Der vurderes samlet ikke at være problemer for yngle- og/eller rastepladser for arter af flagermus, og der er af samme grund ikke vurderet behov for eller gennemført undersøgelser af flagermus.

Støj og forstyrrelser som følge af graveaktiviteterne vurderes ikke at medføre påvirkninger af flagermus, idet graveaktiviteterne foregår i dagtimerne, mens flagermus er aktive om aftenen og natten. Projektet rummer enkelte læhegn som sandsynligvis kan fungere som ledelinjer for fouragerende flagermus og tilsvarende udgør søerne med opvækst af buske mv. et potentielt fourageringsområde. Omlægningen af landskabet fra agerland med enkelte læhegn til sølandskab med næringsfattig natur, vurderes ikke at få negative effekter på områdets økologiske funktioner for flagermus. Det vurderes tværtimod, at der på sigt vil blive større føderessourcer til rådighed, og at aktiviteten over tid dermed

vil bidrage positivt til bevaringsstatus for lokalt forekommende bestande af flagermus.

Konverteringen af området fra dyrket agerland til søområde med de i dag sjældne og truede naturtyper, som omfatter lysåben, næringsfattig terrestrisk natur, vurderes at medvirke positivt til en øget biodiversitet i området både hvad angår pattedyr, fugle, insekter, krybdyr/ padder og flora.

Grundvand

Med en uændret årlig indvinding af råstoffer og grundvand til vask af materiale, vil udvidelsen af råstofgraven ikke ændre på grundvandssænkningens udbredelse og omfang. Grundvandssænkningen vil dog fortsat ske i en længere årrække. Den beregnede grundvandssænkning er mindre end den naturlige årstidsvariation af grundvandsspejlet. Eventuelle sænkninger i grundvandsspejlet vil ikke medføre påvirkning af almene vandforsyninger, da disse ligger i stor afstand fra graveområdet. En række private vandforsyningsboringer i området ligger filtersatte i så stor dybde at de ikke vil blive påvirket. Nærmeste vandboringer ligger ved 3 ejendomme ved Ribevej, som ligger relativt tæt ved indvindingsområdet og kan midlertidigt påvirkes i forbindelse med sænkninger af grundvandsspejl under indvinding. To af de 3 potentielt påvirkede boringer (Ribevej 15 og 18) er dels filtersatte i så stor dybde at de ikke vurderes påvirkede, dels er disse to boringer ikke længere aktive da ejendommene nu er koblet til offentlig vandforsyning. Den sidst ejendom, som pt. er ejet af den ene af lods-ejerne for indvindingen (Ribevej 20) er filtersat fra 8-11 meter og grundvandsspejlet kan blive midlertidigt påvirket i forbindelse med gravning nær ejendommen. Såfremt dette viser sig at være tilfældet må det påhvile indvinder, at foretage nødvendige afværgeforanstaltninger. Dette kunne eksempelvis omfatte at indstille/reducere graveaktiviteterne i sommermånederne med laveste grundvandsspejl eller at tilbyde anden vandforsyning gennem f.eks. offentlig vandforsyning eller dybere boring med dybere filtersætning.

Med efterbehandling til natur og/eller rekreativt formål vil der ikke blive anvendt sprøjtemidler, gødning eller lignende på gravearealerne, og der vurderes derfor ingen risiko for nedsivning af sprøjtemidler eller nitrat mv.

Det vurderes samtidig, at råstofindvindingen ikke påvirker forureningsspredningen fra de kortlagte forurenede lokaliteter, og der vil derfor ikke være øget risiko for forurening af overfladevand og grundvand på grund af råstofindvindingen.

Samlet set vurderes det, at der ikke sker en væsentlig kvantitativ og kvalitativ påvirkning af grundvandet og vandindvinding i området.

Overfladevand

Grundvandssænkninger kan potentielt påvirke vandstanden i søer og vandløb. Der findes ingen vandløb inden for det ansøgte graveområde. Omtrent 1 km. mod sydøst ligger Lerskov Bæk, og derfor ligger der syd for området en stor eksisterende gravesø. Der findes dog ingen søer omfattet af søbeskyttelseslinier eller våde naturtyper, som i dag er beskyttede efter naturbeskyttelsesloven. Konservativt beregnede sænkninger af grundvandsspejlet viser for både Lerskov Bæk og søerne, en sænkning som ligger væsentligt under de naturlige årstidsvariationer.

Den store gravesø beliggende syd for det ansøgte areal vil kunne opleve vandstandsændringer på grund af indvinding af vand til grusvask og indvinding af råstoffer under grundvandsspejlet i tilstødende søer. Med en maksimal påvirkning på op til 25 cm, så længe der graves i samme sø, men typisk i størrelsesordenen 4-8 cm, vurderes påvirkningen at være ubetydelig.

Den kumulerede påvirkning ved samtidig indvinding fra både Dybvad og Andholm grusgrave vurderes tilsvarende at være betydeligt under de naturlige variationer i grundvandsspejlet, og derfor uden væsentligt betydning for de eksisterende færdiggravede søer og vandhuller samt for vandføring i Lerskov Bæk.

Friluftsliv

Der er ikke tilknyttet friluftsserier, ud over jagt, til selve det ansøgte areal. Der findes dog en vis rekreativ interesse for området som vandrerute lokalt, og oplevelse af de færdiggravede søers fugleliv fra Andholmvej, Ribevej og Bodumvej. Andholmvej indgår i Hærvejsruten og er en del af en regional vandre/cykelrute.

Den landskabelige oplevelse af området vil klart forbedres med etableringen af yderligere store søområder, med forbedrede landskabelige oplevelser og oplevelser af områdets dyreliv. Sammen med Nymølle Stenindustriens grusgrave mod øst, kommer området til at stå som et stort naturområde med gode muligheder for at opleve fugleliv og landskab fra områdets veje ved hhv. Ribevej, Bodumvej og Andholmvej, som skitseret i efterbehandlingsplanerne for de to grusgrave.

Området vil skille sig ud fra graveområderne ved Mjølss sydvest for Rødekro, hvor det har været de "aktive" typer af friluftsliv (kajakroning, jetski, badesøer osv.), som er det primære fokus for efterbehandlingen, og hvor området er udlagt i kommuneplanen med dette formål. Dybvad og Andholm grusgrave vil blive et område, som i højere grad retter sig mod de friluftsserier, som har ophæng i oplevelser af naturindholdet. Naturen vil primært kunne opleves udefra, idet området ikke direkte åbnes for publikum udover hvad Naturbeskyttelseslovens § 24 tillader. Området vil derfor resultere i et område med prioritet af naturkvalitet og plads til især de dele af dyrelivet, som kræver en høj grad af uforstyrrelse. Der vil alene blive etableret et enkelt udkigspunkt hvor området kan opleves fra Hærvejsruten på Andholmvej.

Der vurderes derfor en samlet stor lokal positiv påvirkning af projektet, og at områdets funktioner på en fin måde supplerer friluftstilbudene fra en række af de øvrige graveområder ved Rødekro.

Landskab og visuelle forhold

Den ansøgte udvidelse af Dybvad Grusgrav vil tilsammen med udvidelsen af grusgraven hos Nymølle Stenindustri A/S mod øst medføre en væsentlig landskabspåvirkning. Denne påvirkning vil ske gradvist gennem indvindingsperioden, hvor mængder af sand, grus og sten fjernes fra området. Da processen er både omfattende og irreversibel vil de færdiggravede og efterbehandlede områder udgøre en markant forandring af landskabsbilledet fra agerland til sølandskab.

I gravefasen vil den største visuelle påvirkning opleves i overgangszonen mellem færdiggraven og urørt areal. Dette vil primært kunne opleves fra Ribevej, Andholmvej og Ribevej efterhånden som

gravefronten forskydes mod nord.

De eksisterende visuelle forhold, herunder den frie udsigt ind over markerne fra ejendommene langs Ribevej og Andholmvej vil blive reduceret pga. jordvolde i det omfang disse ønskes etableret af støjmæssige hensyn, mens råstofindvindingen pågår. Begrænsning af den frie udsigt kan opleves negativt af beboerne, men vil samtidig virke skærmende på udsigten til selve råstofindvindingen, hvilket kan opleves som et positivt tiltag. Påvirkningen vurderes på denne baggrund at være mindre væsentlig.

Isoleret set vil råstofindvinding fra Dyb- vad Grusgrav og dennes efterbehandling have en stor indvirkning på det ellers relativt flade landbrugslandskab. Hvor der før var marker med træerækker med enkelte læbælter mellem mindre markområder, vil der fremover være en mosaik af små og store søer og landbræmmer med næringsfattig lysåben natur, samt skrånninger til digesvaler. Dybvad Grusgrav er ydermere del af et større graveområde med over 50 år med graveaktiviteter. Den landskabelige og visuelle oplevelse skal derfor ses ud fra det samlede resultat, når det sammen med naboarealerne på Nymølle Stenindustrier A/S´ arealer, er efterbehandlet, og helt eller delvist indgår i et større samlet søområde på over 230 ha mellem E45 og Ribevej. Området vil blive et markant og blivende kulturhistorisk spor med større biodiversitet og flere rekreative muligheder end det tidligere kulturlandskab har bidraget med de sidste mange årtier.

Planforhold

Det ansøgte areal er beliggende i åbent land og ligger inden for graveområde jf. Region Syddanmarks Råstofplan2016. En del af indvindingsområdet (matr. 80 og 845) har, ud fra reliefkort og historiske luftbilleder at dømme, tidligere været omfattet af indvinding. Det gælder den del af indvindingsområdet, der ligger på matr. 80 og 845. Området er i kommuneplanen ikke berørt af lokalplanlagte områder.

Andre påvirkninger

Der er i rapporten gennemgået og vurderet en række andre miljøpåvirkninger omfattende bl.a. vibrationer, lys, jord, affald, kulturhistorie og arkæologi samt miljøafledte socioøkonomiske påvirkninger. Da der ikke er fundet væsentlige påvirkninger af eller på disse, er de ikke medtaget i dette resumé.

Ansøgningsprocessen

Ansøgning – udtalelser og tilladelser

Der er indkommet følgende udtalelser:

Fra Museum Sønderjylland- Arkæologi Haderslev:

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget høringsbrev om den ovennævnte ansøgning og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af indvindingsområdet. Museet har tidligere udtalt sig om dele af indvindingsområdet: Matr. 80, Lunderup ejerlav (Museets tidligere sagsnr.: 02/213-8.1.3) og matr. 845 Lunderup ejerlav (Museets tidligere sagsnr.: 05/1622-8.1.3 og 07/2188-8.1.3).

Indvindingsområdet, der omfatter i alt ca. 45,3 ha, er beliggende umiddelbart nord for Rødekro i højtliggende, bølget terræn, der er afgrænset af enge, moser og små vandløb. Ansøgningen omfatter matr. 75, 80 og 845, Lunderup ejerlav, Rise samt matr. 124, 127 og 128, Andholm ejerlav, Ø. Løgum (se kortbilag). En del af indvindingsområdet er ud fra reliefkort og historiske luftbilleder at dømmes destrueret ved tidligere indvinding. Det gælder den del af indvindingsområdet, der ligger på matr. 80 og 845. En ganske lille del af matr. 845 er i 2016 blevet forundersøgt med negativt resultat (se kortbilag). Den destruede del af indvindingsområdet er således frigivet til råstofindvinding.

Derimod ser det resterende indvindingsområde - Matr. 124, 127 og 128, Andholm samt matr. 75 Lunderup ejerlav - ikke ud til at være destrueret. Her kan fortidsminderne således være bevaret.

Indvindingsområdet er, som nævnt, placeret højt i terrænet, tæt ved vand, og vi ved af erfaring at man i forhistorisk tid foretrak netop en sådan beliggenhed, når man skulle anlægge sine bopladser og gravhøje. Omkring indvindingsområdet er der registreret adskillige væsentlige fortidsminder især mange gravhøje, men også og bopladsfund m.v (se kortbilag). Tæt øst for matr. 75, Lunderup ejerlav, er der således registreret en stribe tætliggende gravhøje. Til disse gravhøje må høre en eller flere bopladser, som må ligge tæt ved.

Inden for den ikke-destruerede del af indvindingsområdet – på matr. 124 og 127 - er der registreret to væsentlige fortidsminder – to overpløjede gravhøje (sb. 209 - 210, Ø. Løgum sogn). På matr. 124 er der således registreret en gravhøj, hvori der i 1944 er fundet en grav med et bronzesværd. Rester af disse væsentlige fortidsminder kan stadig være bevaret. Reliefkortet viser nemlig en tydelig højning, hvor gravhøjen, sb. 209 skulle ligge. Rester af denne gravhøj må således stadig være bevaret.

På baggrund af ovenstående er det museets vurdering, at der inden for den ikke-

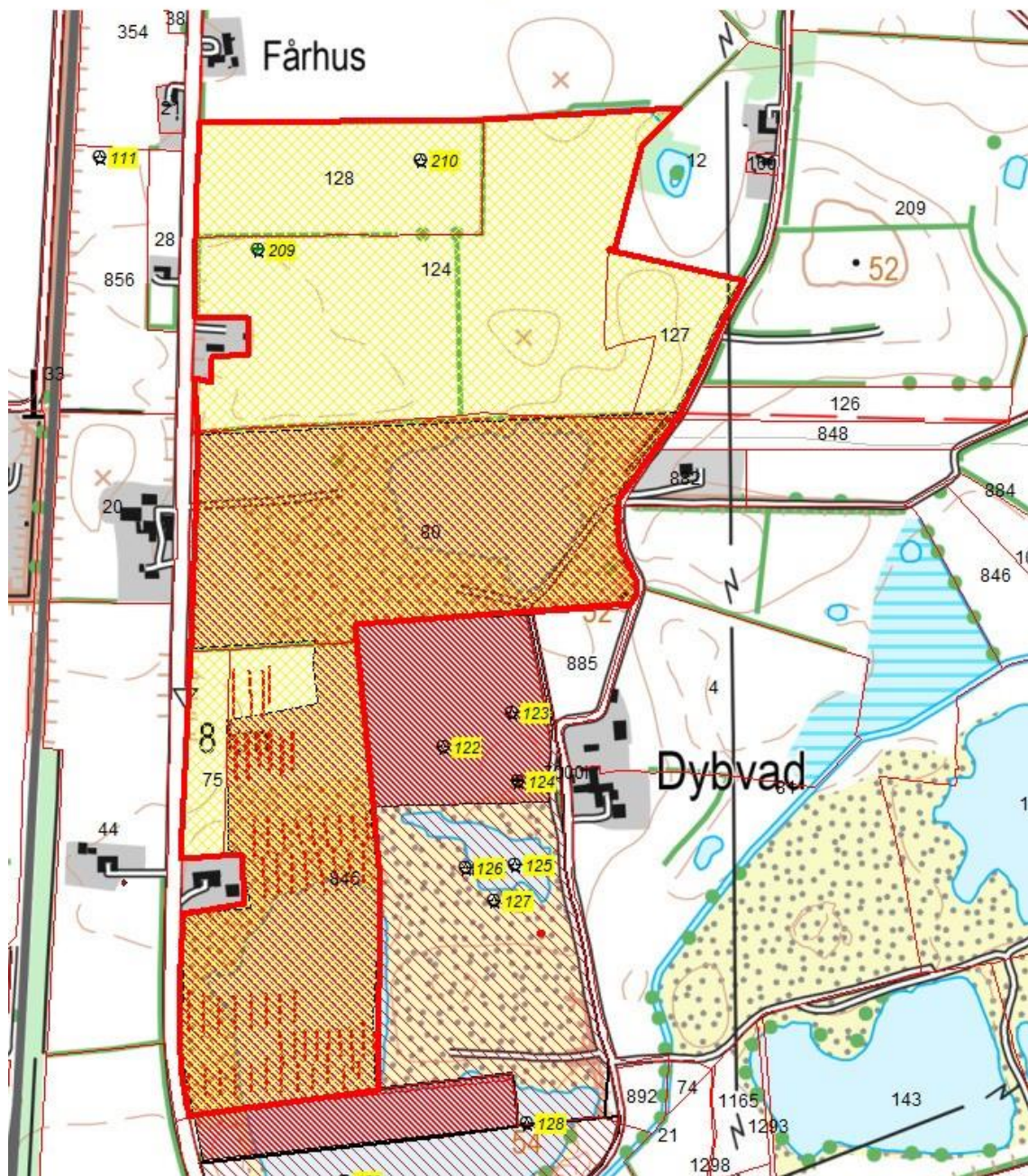
destruerede del af indvindingsområdet findes væsentlige jordfaste fortidsminder, som er beskyttet af Museumslovens §27. Disse fortidsminder skal iflg. Museumsloven udgraves, hvis de berøres af jordarbejdet.

Museet anbefaler derfor, at der bliver foretaget en frivillig forundersøgelse af den ikke-destruerede del af indvindingsområdet – matr. 75, Lunderup samt matr. 124, 127 og 128, Andholm - med henblik på at afgrænse omfanget af det/de jordfaste fortidsminder, inden anlægsarbejdet går i gang.

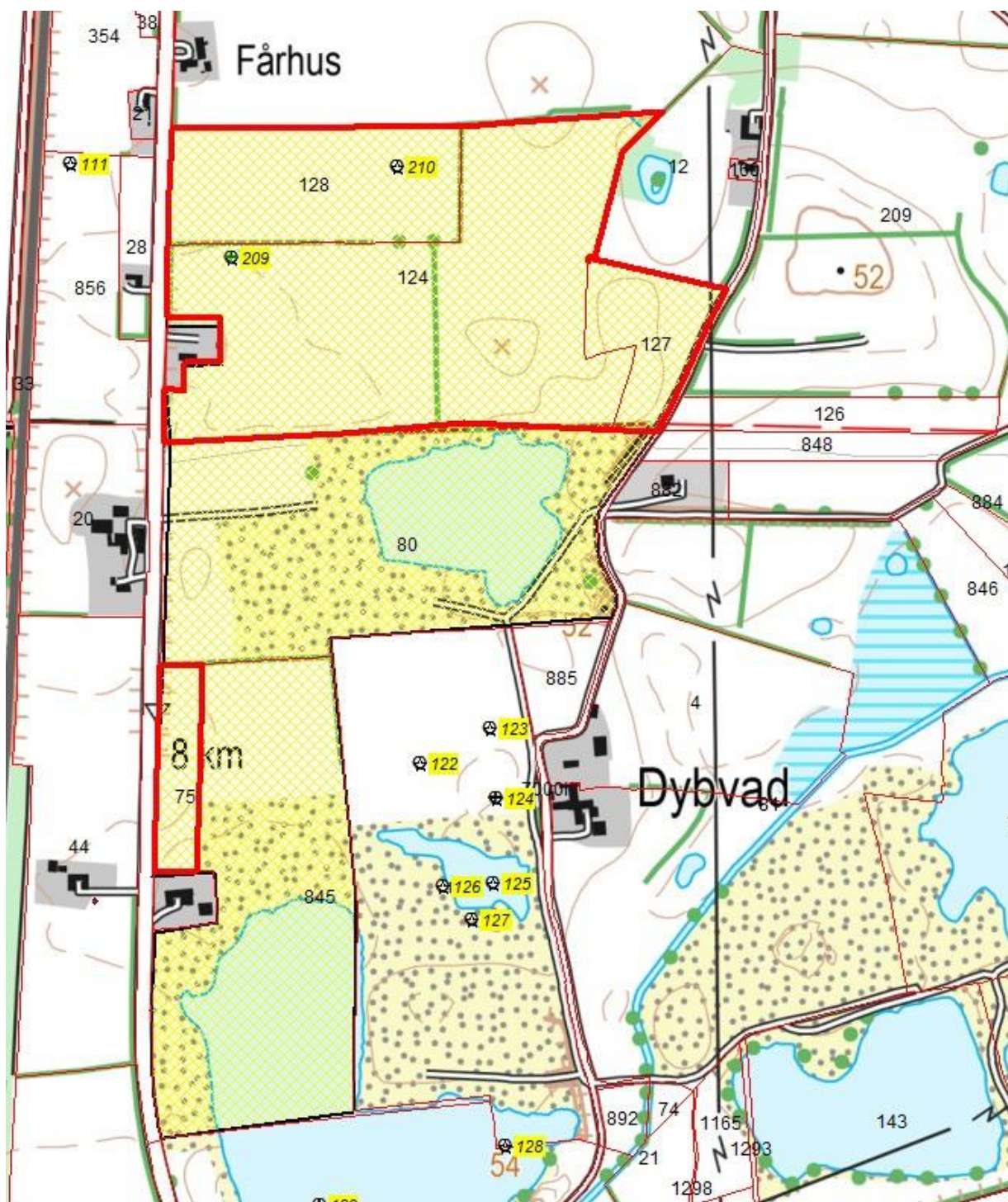
Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige fortidsminder på området, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da arealet overstiger 5.000 m², skal udgifterne til forundersøgelsen - jf. Museumslovens § 26.2 – afholdes af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der væsentlige findes fortidsminder på området, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsminde, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev.

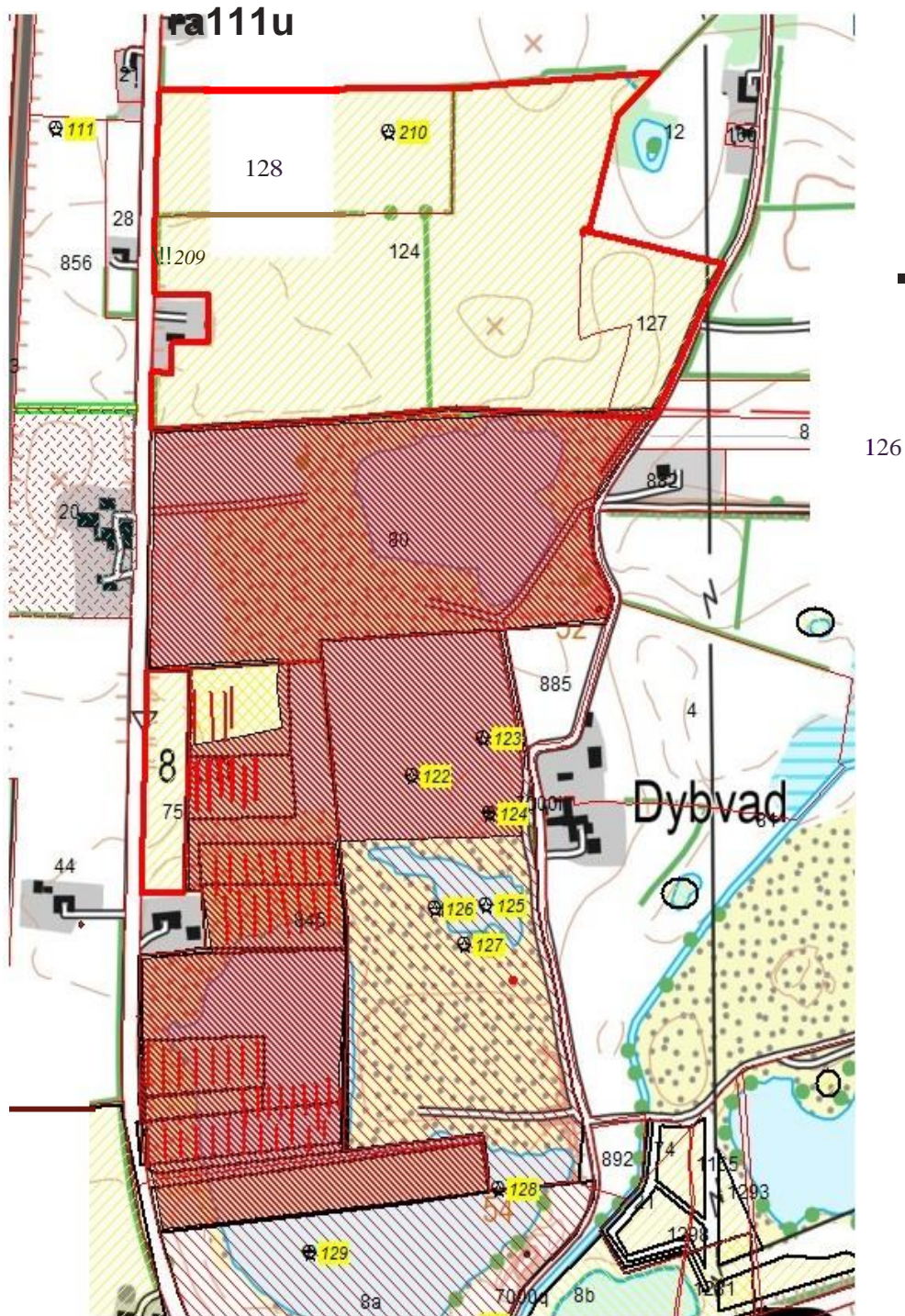

Kortbilag til 16/5065-8.1.3 Vedr. ansøgning om erhvervs-mæssig råstofindvinding på matr. 75, 80 og 845, Lunderup ejerlav, Rise samt matr. 124, 127 og 128, Andholm ejerlav, Ø. Løgum, Aabenraa Kommune (Region Syddanmark - journal nr. 15/9627). Indvindingsområdet er markeret med rød kontur. Fortidsminderne er markeret med numre på gul baggrund. Destruerede områder er markeret med rød skravering. Søgegrøfter er markeret med røde streger.

Kortbilag til 16/5065-8.1.3 Vedr. ansøgning om erhvervmæssig råstofindvinding på matr. 75, 80 og 845, Lunderup ejerlav, Rise samt matr. 124, 127 og 128, Andholm ejerlav, Ø. Løgum, Aabenraa Kommune (Region Syddanmark - journal nr. 15/9627). Deikke-destruerede områder inden for indvindingsområdet

er markeret med rød kontur. Fortidsminderne er markeret med numre på gul baggrund.

Kortbilagtil16/5065-8.1.3 Vedr.ansøgningom erhvervsmæssigråstofindvindingpå matr.75,80 og 845, Lunderup ejerlav,Rise samt matr.124,127 og128,Andholm ejerlav, Ø. Løgum,Aabenraa Kommune (Re-

gion Syddanmark- journal nr.15/9627).Destruerede områder. Matr.80samt størstedelen afmatr.845. Resten af matr.845 er forundersøgt i 2016 med negativt resultat.

Høringssvar fra Aabenraa Kommune:

Kort over fund af strandtudse i 2017 er vedlagt svarmail, skal sendes med høringssvaret. Ved lokalitet 3 blev 2 hanner set i en vandpyt, som efterfølgende udtørrede og der har ikke været ynglende strandtudse på den lokalitet i 2017. Yngel er fundet både ved lokalitet 1 og 2 i 2017.

En del levende hegn fjernes ved gravning. Bliver de hegn reableret ved endt gravning? (måske først relevant i gravetilladelsen).

Der er ikke nævnt noget om at der løbende i graveperioden skal være nogle lavvandede vandhuller til strandtudse, så den økologiske funktionalitet kan opretholdes. Det er ikke nok først at lave strandtudsevandhuller/skrab i efterbehandlingen om 15 år, der skal være nogle hvert år som de kan yngle i. Kommunen vejleder gerne i f.t. placering, udformning m.m.

Der er begyndende huller i asfalten. Rent trafikmæssigt har det ingen betydning nu, men hullerne kan blive større ifm. tung trafik.

Partshøring

Region Syddanmark har foretaget en partshøring i medfør af Forvaltningslovens § 19, stk. 1. Formålet med høringen er at regionen træffer den endelige afgørelse på et fuldt oplyst grundlag. Høringen forløb i perioden fra den 31. oktober 2017 til den 28. november 2017.

Der er ikke indkommet bemærkninger i høringsfasen.

Høring af Aabenraa Kommune vedr. fastsættelse af efterbehandlingsvilkår

Region Syddanmarks udkast til tilladelsen har været i høring hos Aabenraa Kommune omkring fastsættelse af vilkår om efterbehandling i fra den 31. oktober 2017 til den 28. november 2017 i medfør af Råstoflovens § 10a.

Aabenraa Kommune har indsendt følgende bemærkning:

Senest når indvindingen er færdig, eller når overkørslen ikke benyttes længere, skal overkørslen fjernes og grøft/rabat reableres. Der kan muligvis opnås tilladelse til at lade dele af overkørslen blive liggende som adgang til marker mv.

Regionens bemærkning:

Der er tilføjet et vilkår om at overkørslen skal fjernes, når indvindingen er ophørt, medmindre vejmyndigheden giver tilladelse til at bibeholde overkørslen.

Klagevejledning

Region Syddanmarks afgørelse efter råstofloven kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klageberettigede er adressaten for afgørelsen, en offentlig myndighed, enhver der i øvrigt har en væsentlig individuel interesse i afgørelsen, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og organisationer, der har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Hvis I ønsker at klage over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet skal der klages via Klageportalen, som I finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger på www.virk.dk eller www.borger.dk. Der logges på www.virk.dk eller www.borger.dk, som man plejer, typisk med NEM-ID. Klagen sendes gennem Klageportalen til Regionen, da vi har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. For behandling af klager, der indbringes for nævnet, herunder anmodninger om genoptagelse, betaler klager et gebyr. Privatpersoner skal betale et gebyr på 900 kr. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Gebyret betales med betalingskort i Klageportalen. Gebyret tilbagebetales, hvis klager får helt eller delvis medhold i klagen.

En evt. klage skal være tilgængelig for Region Syddanmark i klageportalen senest torsdag den 28. december 2017, kl. 23.59. Ansøger får besked, hvis der klages over afgørelsen.

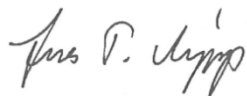
Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet.

Klage i henhold til råstofloven har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette ske inden 6 måneder fra modtagelsen af dette brev.

Med venlig hilsen

Med Venlig hilsen

Jens T. Vejrup
Geolog

Kopi til:

Aabenraa Kommune, industri@aabenraa.dk

P. Meldgaard Ejendomme, Askelund 10, 6230 Rødekro

Nymølle Stenindustrier A/S, Hovedgaden 539, 2640 Hedehusene, perulrik.jensen@nymoelle.dk

Jytte og René Christensen, Bodumvej 12, 6230 Rødekro

Harald Toft, Ribevej 9, 6230 Rødekro

Lone og Jørgen Romme, Ribevej 16, 6230 Rødekro

Jørgen Ludvigsen, Ribevej 15, 6230 Rødekro

Agatha Elisabeth Gerarda de Groot, Ribevej 20, 6230 Rødekro

Theodorus Petrus Gerardus Mourits, Ribevej 20, 6230 Rødekro

Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev, planer@museum-sonderjylland.dk

Naturstyrelsen, nst@nst.dk

Dansk Botanisk Forening, dbotf@mail.tele.dk

Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk

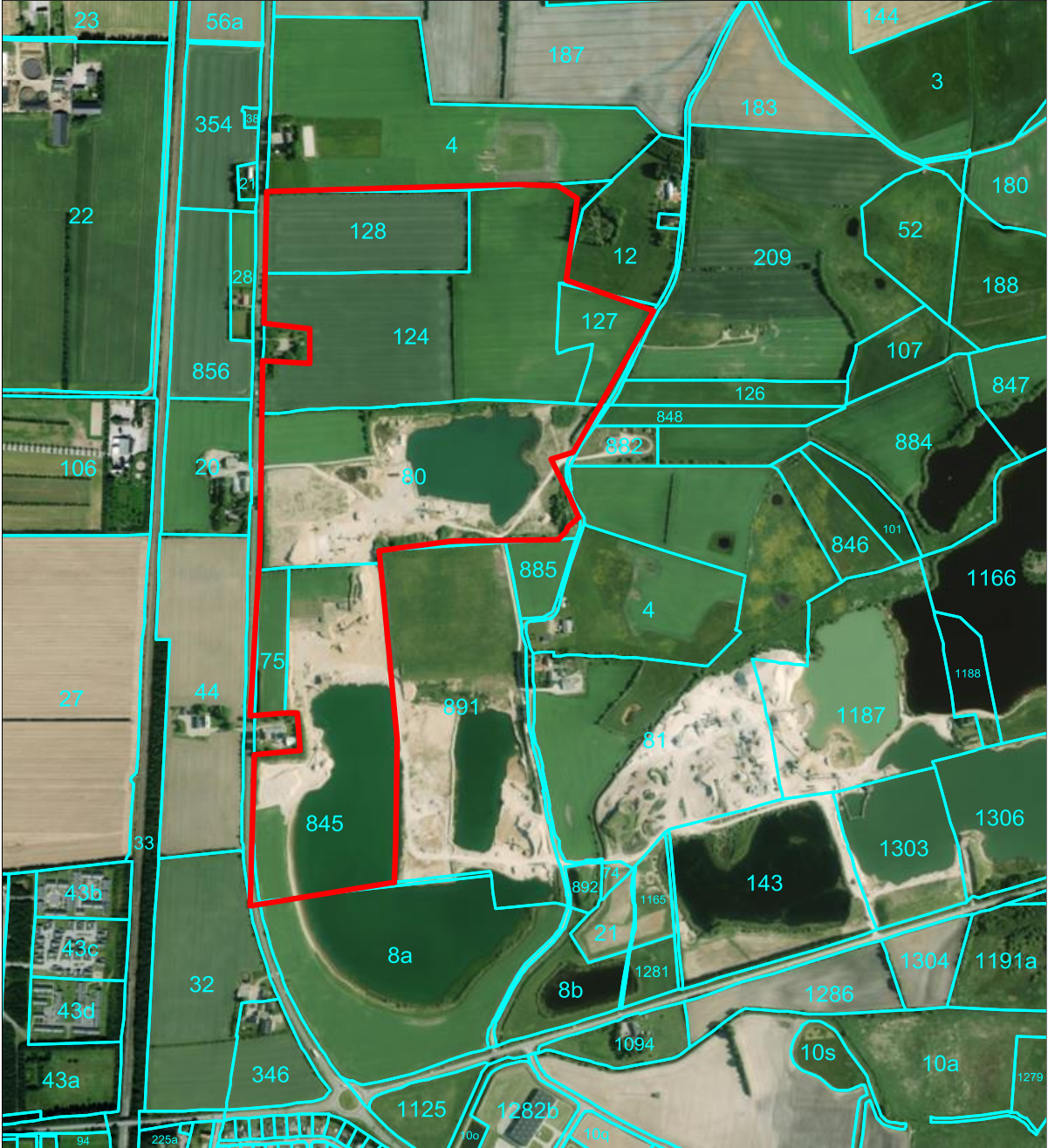
Friluftsrådet, fr@friluftsradet.dk

SKAT, myndighed@skat.dk

Bilag

1. **Tilladt indvindingsområde**
2. **Kort over indretning af indvindingsområdet**
3. **Kort over graveetaper**
4. **Kort over efterbehandlingsplan**
5. **Grave- og efterbehandlingsplan, Enbicon 2017**

Bilag 1. – Tilladt indvindingsområde

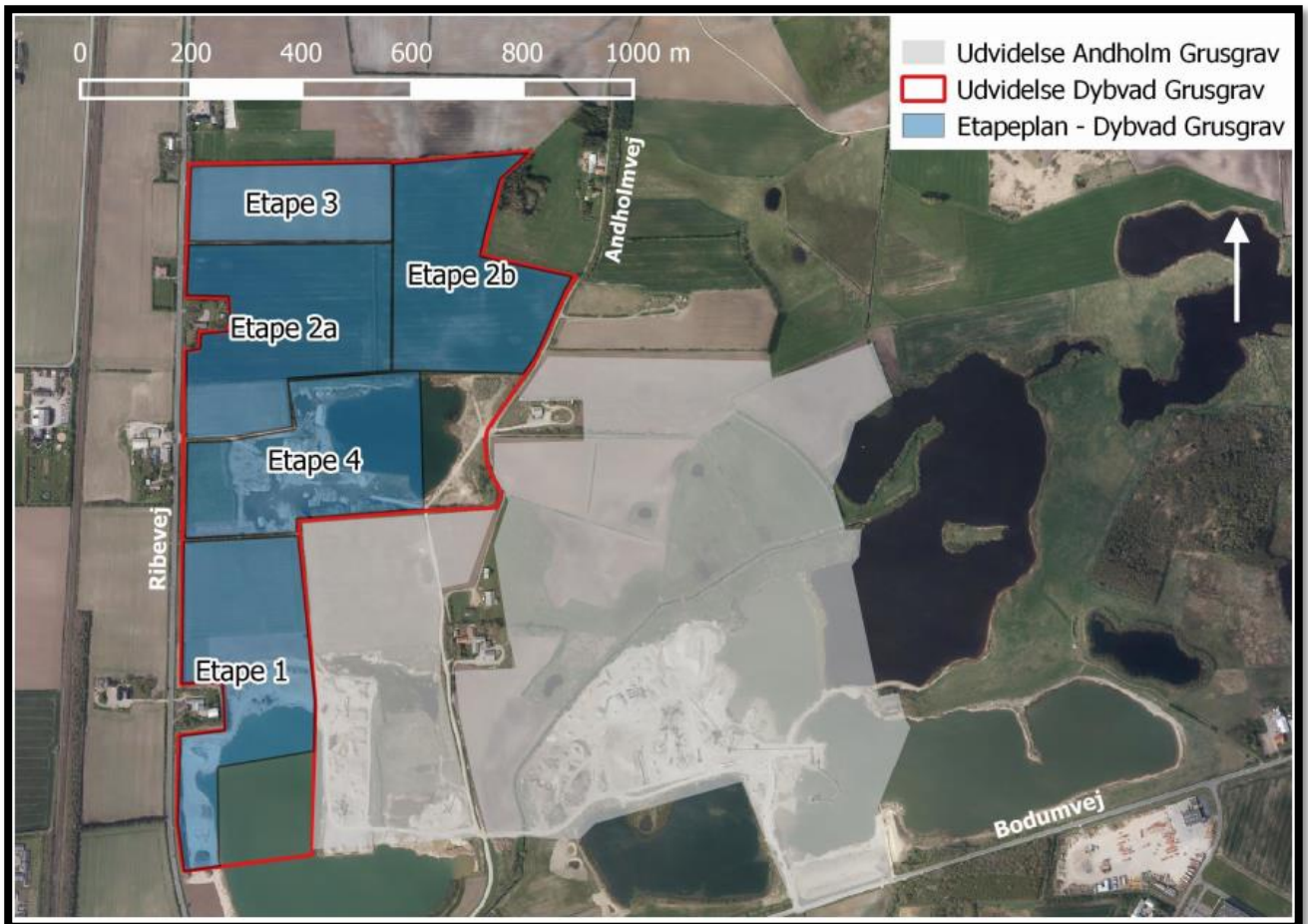

Bilag 2 – Kort over indretning af indvindingsområdet

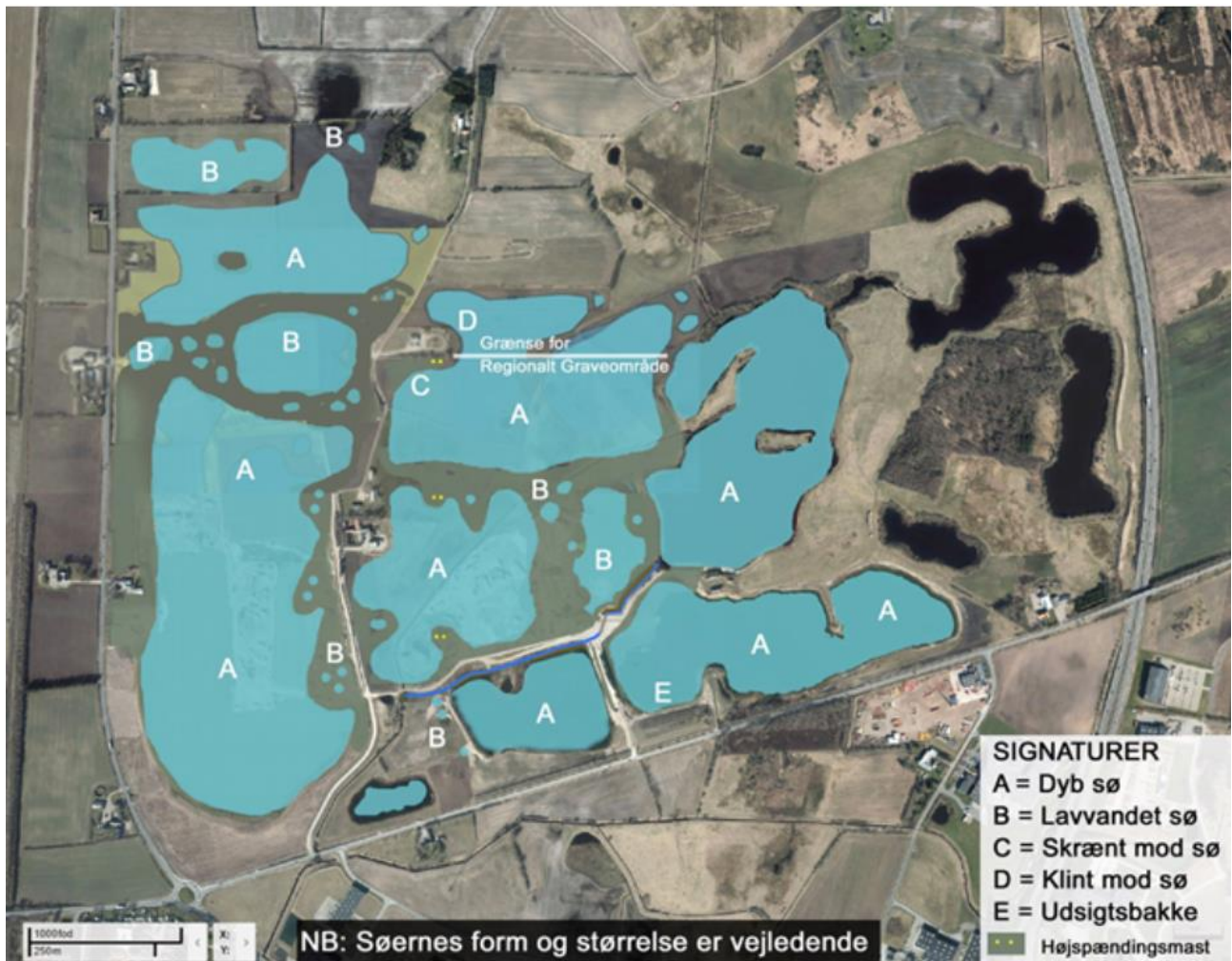
Indretning af indvindingsområdet. Udarbejdet af Enbicon, 2017.

Bilag 3 – Kort over graveetaper

Graveplan for projektet, udarbejdet af Enbicon Aps.

Bilag 4 – Kort over efterbehandlingsplan

Efterbehandlingsplan for området, udarbejdet af Enbicon Aps.

Bilag 5 – Grave- og efterbehandlingsplan, Enbicon 2017

Dybvad Grusgrav

BILAG 1

Grave- og efterbehandlingsplan

Udarbejdet for Kudsk & Dahl A/S af
ENBICON Aps.

I samarbejde med Malthas Tegnestue samt Pennen & Sværdet

Figur 1. Graveplan med etaper

Graveplan

Der er for Dybvad Grusgrav fastlagt 4 grave-etaper (se figur 1). Graveplanen omfatter matr.nr. 845, 75, 124, 127 og 128

Graveplanen er fastlagt med henblik på at færdiggøre gravearealer hos en lodsejer af gangen. Etapeplanen er skitseret på figur 1.

Helt overordnet vil der blive gravet til dybder mellem 7 og 17 meter under eksisterende terræn, med største forekomster i de vestlige dele af graveområdet og aftagende mægtighed af forekomsten mod øst.

Etape 1.

Omfatter det sydligste område nærmest Røde Kro og omfatter færdiggørelsen af råstofindvindingen på matr. Nr. 845 og 75 – omfattende knap 8 ha., der udgraves på ca. 4 år. Her graves matriklerne færdigt fra syd mod nord som det forgår på nuværende arealer. Der graves til lerlag c. 16 meter under eksisterende terræn og c. 11 meter under grundvandsspejl.

Muld lægges op langs Ribevej til afskærmning af graveområde og til sikring mod at biler kører ned i grusgraven (se figur 2). Afhængig af trafikikkerhed vil en del af volden op til 1 m højde forblive efter afsluttet efterbehandling.

Da der kun i begrænset omfang ønskes tilbagelagt muld på afgravede arealer vil evt. overskydende muld

køres til depot på lagerplads med henblik på salg.

Etapen udgraves med wiregraver og råstofferne transporteres med gummiged til lager- og produktionspladsen. Indvindingen sker ud til den østlige grænse, hvor der sker gennemgravning så der bliver en sammenhængende søflade på arealerne og på matr. nr. 891 som graves af Nymølle Stenindustrier A/S.

Efterbehandling af søbredder sker i takt med at indvindingen kommer ud til yderkanterne. Der suppleres evt. med overskudssand fra produktionspladsen.

Langs Ribevej vil skrænter reetableres med mere stejlt profil (ca. anlæg 1:5) end de hidtidige efterbehandlede arealer mod syd (ca. anlæg 1:10). På stykket mellem selve søen og skræntfoden vil der graves til grundvandsniveau men ikke under og området kommer derfor til at fremstå som en fugtigt flade langs søens vestlige bred.

Kunder får læsset deres lastbiler på lagerpladsen og registreret deres vægt direkte under læsning inden bortkørsel fra grusgraven.

Etape 2: Etapen er inddelt i 2 del-etaper på c. 10 ha. hver. Etape 2a omfatter det nordvestligste hjørne af matr. nr. 80 og den vestlige del af matr. nr. 124. Der graves fra syd mod nord og fra vest mod øst og syd (med uret rundt). Efterfølgende graves etape 2b som omfatter den resterende østlige del af matr.

nr. 124, hvor der igen graves med uret rundt så der graves fra syd mod nord og retur mod syd via matr. Nr. 127 mod matr. Nr. 80.

Etape 2a graves på ca. 5 år og graves til lertag c. 14 meter under eksisterende terræn og c. 9 meter under grundvandsspejl. Etape 2b graves på ca. 3 år. Hvor der graves til c. 9 meter under eksisterende terræn og c. 5 meter under grundvandsspejl.

Indvindingen foregår som for etape 1 med gummi-hjulslæsser oven vande og med wire-graver under grundvandsspejl. Efter afvanding af råstofferne sker der sortering på stedet med en rundersorterer. Sten flyttes til den centrale lager- og produktionsplads på matr. nr. 80 (se figur 2) til forædling og til salg. Sand sælges direkte fra pladsen.

For etape 2a vil der langs Ribevej ske reetablering af skrænter med mere stejlt profil (ca. anlæg 1:5) end de hidtidige efterbehandlede arealer mod syd (ca. anlæg 1:10). På stykket mellem selve søen og skræntfoden vil der graves til grundvandsniveau men ikke under og området kommer derfor til at fremstå som en fugtigt flade langs søens vestlige bred.

Etape 3: Denne etape omfatter matr. nr. 128, Andholm, Ø. Løgum. Der graves i en vifteform fra øst mod vest.

Det udlagte areal for etapen er på c. 5,5 ha. Der graves til c. 16 meter under eksisterende terræn og c. 11 meter under grundvandsspejl. Arealen forventes gravet på c. 4 år.

Mod Ribevej og over vandsspejl graves med læssemaskiner og under vandsspejl med wiremaskiner. Materialet køres til vaske og sorteringsanlæggene ad vej langs vest-siden af søerne på mellemliggende matrikler. Efter afsluttet indvinding fjernes vejen og området efterbehandles i henhold til efterbehandlingsplanen.

Der gennemgraves IKKE under grundvandsspejl i skel mod matr. nr. 124 og den tilbageværende sø og de afgravede arealer vil derfor ligge separat fra øvrige graveområder. Hvor der er høje skrænter over vandsspejl efterlades skrænter nøgne og så lodrette som muligt for at tiltrække bl.a. digesvaler og insekter.

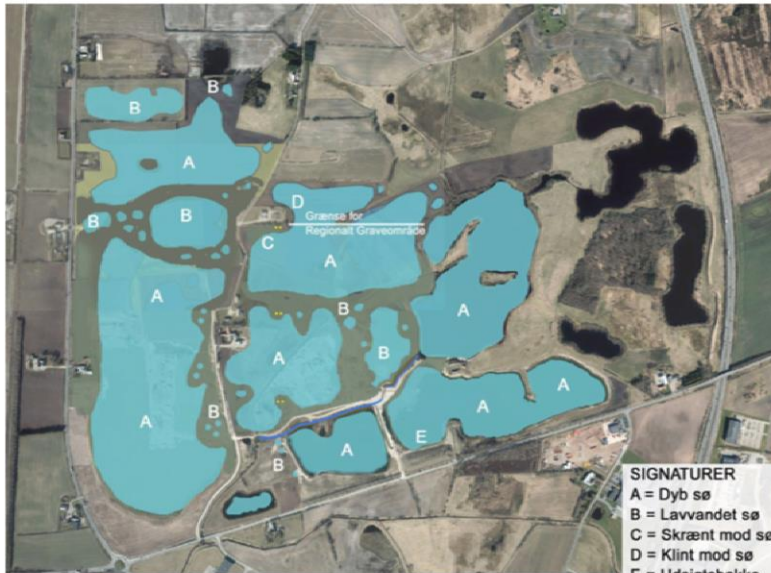
Langs Ribevej vil skrænter dog af vejsikkerhedsmæssige grunde reetableres med fladere anlæg. Dog med mere stejlt profil (ca. anlæg 1:5) end de hidtidige efterbehandlede arealer mod syd (ca. anlæg 1:10). På stykket mellem selve søen og skræntfoden vil der graves til grundvandsniveau men ikke under og området kommer derfor til at fremstå som en fugtigt flade langs søens vestlige bred.

Etape 4: Denne sidste etape omfatter de tilbageværende arealer på matrikel nr. 80 Andholm, Ø. Løgum, som under hele den øvrige del af gravearbejdet ligger som lager, vaske og sorteringsarealer. I denne fase vil

Figur 2: Indretning af graveområdet.

Grave- og efterbehandlingsplan for Dybvad Grusgrav, Kudsk & Dahl A/S

Figur 3: Oversigtskort for efterbehandlingsplan for Andholm og Dybvad Grusgrave

råstofferne under lager- og produktionspladsen blive indvundet. Indvindingen vil ske fra øst mod vest og efterbehandling vil ske i overensstemmelse med den overordnede efterbehandlingsplan

Der graves på c. 4 ha, og der graves c. 10 meter under eksisterende terræn og 6 meter under grundvandspejl og arealet forventes gravet på c. 2 år.

Der vil blive gennemgravet på store strækninger af skel både over og under vandspejl mod matr. nr. 75, 845 og 124.

Langs Ribevej vil skrænter retableres med mere stejlt profil (ca. anlæg 1:5) end de hidtidige efterbehandlede arealer mod syd (ca. anlæg 1:10). På stykket mellem selve søen og skræntfoden vil der graves til grundvandsniveau men ikke under og området kommer derfor til at fremstå som en fugtig flade langs søens vestlige bred.

Al til- og frakørsel til råstofgraven vil fortsat ske fra eksisterende adgangsvej til Ribevej.

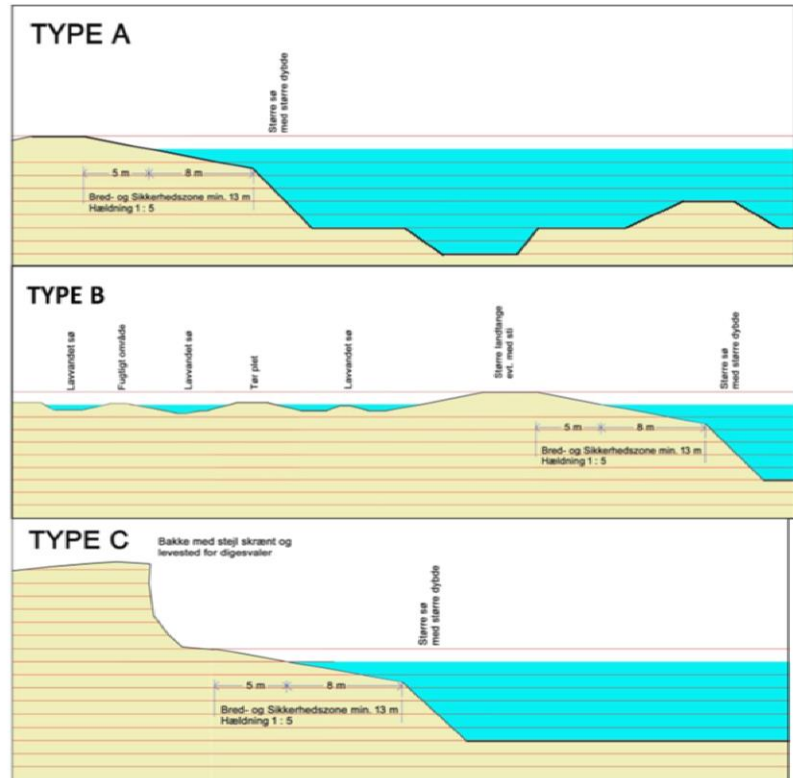
EFTERBEHANDLING

Generel efterbehandling.

Arealerne vil på sigt blive til et sølandskab (se figur 3) og efterbehandlingen vil have til primært sigt at sikre området til naturformål. Eksakte udformninger af de større søer vil afhænge af råstof-ressourcens udbr-

delse og mægtighed. Der efterbehandles dog efter en række retningslinier bl.a. opfylder krav fra Aabenraa Kommune. Disse retningslinier medfører for de samlede graveområder for Dybvad og Andholm Grusgrave at:

- Der for den beskyttede padderart Strandtudse skal sikres områdets fortsatte økologiske funktionalitet. Dette medfører at der i det samlede graveområde for Nymølle Stenindustrier A/S og Kudsk & Dahl A/S skal ske etablering af mindst 10-14 mindre skræb/vandhuller på arealer mellem 100 og 400 m², der kan fungere som ynglelokaliteter for den strengt beskyttede bestand af Strandtudse. Tilhørende disse skal der sikres at der forekommer ubeplantede arealer med lav eller åben vegetation eller/og nærhed til eng/græsningsarealer som kan fungere som fødesøgningsområder for Strandtudserne.
- 2-3 strækninger på min 15 meter med mindst 3,5 meter høje stejle skrænter som dels kan rumme ynglende fugle (digesvaler, isfugl o.lign) og dels sikre overvintringslokaliteter for Strandtudserne.
- De store søer, som efterlades, skal rumme flader med lavt vand og/eller brydes med øer og tanger som medvirker til at reducere erosions-risikoen langs de nye søbredder.
- Området skal have lov til at vokse til i den

vegetation som indfinder sig naturligt. Der skal således ikke beplantes med træer eller buske og der skal ikke udsæes frø af græs eller andet.

- Der skal ske minimal tilbagelægning af overjord og der skal ikke ske tilbagelægning af overjord på skrånende arealer indenfor en radius af 50 meter af søbredder.

Efterbehandlingen sker efter de overordnede principper beskrevet i ovenstående tekst og den overordnede plan som skitseret på figur 3.

Skrånter omkring søbredder er som vist på vedlagte skitser. De efterfølgende skitser A-D viser principper for forskellige efterbehandlinger som svarer til de typer af søbredder og søer som pt. forventes på de tilsvarende områdetyper anført på figur 3.

Der vil kun i begrænset omfang blive lagt muld tilbage ved efterbehandlingen. Muld udlægges kun på steder, hvor der må komme bevoksning herunder træer.

De to graveområder vil fremstå som en landskabelig og økologisk helhed, når områderne engang er færdigt gravede. Den overordnede efterbehandlingsplan er derfor udarbejdet i tæt samspil med efterbehandlingsplanen for Nymølle Stenindustri A/S' gravområde og deres ønske om udvidelse på arealerne langs Andholmvej (se f.eks. figur 1).

